నలజారమ్మ

దువ్వూరి రామిరెడ్డి

కవికోకిల
పబ్లికేషన్స్
నెల్లూరు.

నలజారమ్మ

[పద్యకావ్యము]

కవికోకిల

దువ్వూరి రామిరెడ్డి

కవికోకిల పబ్లికేషన్స్,

నెల్లూరు.

మొదటి ముద్రణ: 1917
రెండవ ముద్రణ: 1936
మూడవ ముద్రణ: 1949

అరుణాప్రెస్, నెల్లూరు

బాష్పాంజలి.

ఏబాలలేనగ వెలుఁగు హృత్కుముదంబు
వికసింపఁజేయు చంద్రికలగుంపు,
ఏకందు వదనేందు వింపారనాకన్ను
వెన్నెలపులుఁగులు గన్నవిందు,
ఏకొమ్మ మవ్వంపు వీక్షణంబులు మేన
వర్షించు నమృతంపు వానజాలు,
ఏపాప ముద్దుపెంపుఁ దీపు క్రొంబలుకులు
వీనుల కవ్యక్తమైన ముదము,

అట్టిలావణ్యసీమ పుణ్యప్రకామ
చిన్నిప్రాయంబున న్దివిఁజేరినట్టి
రుక్మసమదేహ చిన్నారి రుక్మిణమ్మ
నాదుచెల్లెలి స్మరియింతు నాదరమున.

జలదమునందుఁ గ్రొమ్మెఱుఁగుచాడ్పునఁ గన్నులఁగట్టియంతలో
జెరియలఁ బోయితే ప్రకృతి జీవనమెంతయు దుష్టమంచు; నీ
కలికిమొగంబు నేఁటికిని గన్నులఁగట్టు, ననూనభావనా
విలసితమూర్తివై; ప్రణయవేగము కాలములెక్కసేయునే?

నిన్నుఁ దలపోసినయంతనె
కనుగొనలను దుఃఖబాష్పకణములు జాఱెన్;
మనప్రేమ లతలఁ గాలం
బను ఖడ్గముగోయఁజాల దనుజాత। వెసన్.

ఇరువదివత్సరంబులకె యేమనిదెల్పుదుఁజెల్లెలా! వ్యథా
భరమునఁ గ్రుంగెఁజిత్తము; ప్రభాతమనోహరమయ్యు లోక ము
త్కరతిమిరావిలంబగు విధంబునఁదోఁచు; మహిం జరింపఁతే
కరము వసహ్యమయ్యెఁ; జనగాఁదడవేలొకొ స్వర్గధామికిన్.

ప్రణయసూత్రంపు టురులలోఁ బదిలపఱచి
చేదికో నన్ను దివిసేర శీఘ్రగతిని
చెల్లెలా! యేమిసెప్పుదుఁ జిత్తమిపుడు
చెప్పరానట్టిశూన్యతఁ జెందెనేమొ!

కష్టసుఖవార్ధి కల్లోల కాండములను
ముందువెనుకలు దెలియక మునుఁగ వేసు
నంబరాపగా సికతాస్థలంబులందు
నాదరమ్మని పిలిచెదో యమ్మ! నీవు,

విమలసంధ్యామనోజ్ఞ పశ్చిమదిశాంబు
జాక్షిగర్భంబునందు గాఢాంధకార
సంతతులువుట్టె చెల్లెలా, చతురసృష్టి!
చిత్రకల్యంబ యిజ్జగజ్జీవనంబు,

మంజులనందనాంతర సమంచితకల్పలతాకుడుంగ మం
దంజిక లేక రత్నరచితాయతవేదిక విశ్రమించి, గం
గం జరియించు చల్లనగు గాడ్పులుసోక ముదంబునొందుమా
సంజమనోజ్ఞదీధితుల సఖ్యమునెంచెదు రుక్మిణమ్మ, బా
ష్పాంజలితోడనీకుఁ గృతి నంకితమిచ్చితిఁ గొమ్మ ప్రేముడిన్.

ఇట్లు, నీ ప్రియసోదరుడు

సలజారమ్మ

శ్రీ సింహపురీ మండల
కాసార మరాళమనఁగఁ గాంతిల్లి రమా
వాసంబయి సతతంబును
వాసి న్గూడూరు మిగుల వర్ధిలుచుండున్.

ఖలులను సంస్కరింపఁ దమకమ్మున శిష్టుల రక్షసేయఁగా,
నిల హరి విగ్రహంబయి రహింపఁగ, నంత వికుంఠవిష్టపం
బలరఁగ దేవతాయతన మయ్యెనొ నా నతికెక్కు సప్పరిం
గల ప్రతి దేవమందిరము కంద సమాశ్రిత గోపురంబుగన్.

నెలకొని భూసురోత్తములు నీరజషండ పరాగ పూగ సం
కలిత జలప్రపూర్ణయయి క్రాలు జలాశయమందు వేకువన్
సలిలములాడి వేదవిధి సక్కఁగఁదీర్చి విధాతలో యనం
జెలువుగ వేదశాస్త్రములు సెప్పుచునుందురు శిష్యకోటికిన్.

జానపదులు గోరు చక్కెఱ బెల్లంబు
నుప్పు మిరపకాయ పప్పులాది
వస్తునికరమమ్మి వైశ్యులాప్రోలను
సస్యనిధులఁగూర్చి యలరుచుంద్రు.

కుక్కుట జాలంబు కొక్కొరో యనికూయ
    నీల్గుచు మూల్గుచు నిదుర లేచి
యతివల కౌగిళ్ళ నల్లన సడలించి
    తల్పంబులన్ డిగి తడవికొనుచుఁ
బడకటింట్లను వీడి తడుపుఁబాతయుఁ జేతి
    కఱ్ఱయుఁ గైకొని కడు రయమునఁ
గైరుపచ్చలుచూడఁ బసులను గాపాడ
    మడవలుగట్టంగ మడులుదున్న

నెండవాన లనాక యుద్దండలీలఁ
బ్రొద్దువాడిచిన దాదిగాఁ బ్రొద్దుగ్రుంకు
వఱకుఁ బొలములఁ గష్టించి వచ్చుచుందు
రప్పురంబున యువకులౌ హాలికవరులు.

పైరులుఁ బంటలుంగలిగి పంటవలంతికిఁ బచ్చఱాల బం
గారపుఁ గొప్పబిళ్ళలనఁగాఁ జెలువొప్పను నప్పరంభృము
క్కారులు పండుచేలు, మును గాఁపులొసంగిన యప్పుదీర్ప న
ద్ధారుణి ధాన్యరాసులను దాఁచిన గాములనంగ మీఱుచున్.

ప్రోలికి దక్షిణంపుదిశఁ బుష్కరపుష్కలమై, ప్రకంపనాం
దోళిత వీచికానికర తుందిలమై, కలహంసచక్రమీ
నాలయమై, విశుద్ధ సలిలాశయమై తనరుం దటాక ము
ఖ్యాల తటావృతంబునయి తగ్గక నీరు నిదాఘకాలమేన్.

చెఱకు గానుగలను జిందిన రసబిందు
లాన నీఁగలు జుమ్మురంచుమూఁగ;
జెఱకుఁబిప్పిని మేసి చెలువాఱు సెలపెయ్య
దాటులు బీళ్ళకుఁ దరలుచుండ;
నెదురుమోసులు తుంగ కుదురులు తెగమెక్కి
యూరపందులబారు గెరితిరుగ;
గళమునందున వ్రేలు గంటలు మ్రోయంగ
మేఁకమందలు పచ్చ మేఁత కేఁగ

బనికిఁగొఱగాని సోమరి పసుచువాండ్రు
దిరుగుచుండఁగ బాజారు తెరువులందుఁ,
బల్లెటూరి మిటారులు పణ్యవీథి
బేరమాడఁగ నవ్వీడు దోరమలరు.

ఆపురమందునఁ గాఁపుల
కాఁపురములు పెక్కుగలవు కంజాలయకుం
గాఁపురములు, నతిథులకుఁ
దాపురమైనట్టి యన్నదానపుటిక్కల్.

ఆవ్వీటి కాపుమేటులందు.

గొలిచిన మూరకెక్కుడగు గొప్పయురంబును, మాంసలంబులై
మెలికలుకొన్న బాహువులు, మిట్టనాసల్, దుమురాకవన్నె
న్నొలసెడు మేనినిగ్గుగల యొక్కఁడు వెంకటరెడ్డినాఁగఁ బే
ర్వాలసెను గష్టజీవియయి పెద్దలనాఁటి ధనంబు లొప్పఁగన్.

వాయురోగంబునందాను బాల్యమందు
వనర, నతనిక జనయిత్రి పసపుఁ జేత
నుదుటఁ గాల్చిన మచ్చసొంపొదవుచుండు
నిటలలోచను మూఁడవ నేత్రమనఁగ.

నలజారమ్మ

చెరువునీటనుమున్గఁ జేవురించెనెగాని
పెన్నేరి విప్పిన వెన్నుదాటు;

స్ఫోటకచిహ్నాలు వాటిల్లెనేగాని
మొలకనవ్వులుగుల్కు ముద్దుమోము;

కావడిమోఁతలఁ గాయగాచెనెగాని
భుజపాళి యుబ్బి సొంపులుఘటించుఁ;

జదువురాకుండుటఁ గొదుకుమాటలెకాని
చతురత సుంతైన సందువోదు;

మడవకట్టుగాండ్ర మడవవ్యాజ్యములలోఁ
దనదె పెద్దగొంతు దనరుచుండు;
సేద్యమందు వళవుసెప్పఁజాలిన మేటి;
పట్టువిడుపుదెలియు దిట్ట యతఁడు.

పెరుమారెడ్డి సువంశమందుఁగలిగెం బెంపార నొక్కర్తె మున్
సిరివారాన్నిధి నుద్భవించినటులన్ శృంగారపున్దీవియో,
సరసంబౌ నవనీత విగ్రహమొ నా జానొప్పు నక్కన్యకన్
హరువొప్పారఁగఁ బెండ్లియాడె హలికుం డానందనిర్మగ్నుఁడై.

నలజారమ్మయనంగను
సలలితమా పేరుగల్గిసారసముఖి, కాఁ
పుల పూఁబోణులఁ దానొక
తలమానికమటుఁలఁ దనరెఁ దలమా పొగడన్!

నిమ్మపండువంటి నెమ్మేని జిగితోడఁ
గురుల నీలిపసలు గునిసియాడ,
గంగ యముననీరు గలిసిపారినరీతిఁ
జెలియసోయగంబు చెలువుమీఱె.

కన్నుఁదమ్ములు పెద్దవేగాని, కొనలఁ
బచ్చవోడిచిన సోగలు పరిఢవిల్లఁ
గాంచువారికి మఱియింతగాఁగ, జిగులఁ
గ్రుమ్మరించుచుఁ గందోయి కులుకులెసఁగు.

సందిటఁ బచ్చలబాజీ
బందులపస నొసఁగుచుండుఁ బచ్చవొడుపుఁ బూ
వుందీవల యందము లా
కుందరదన బాహులతలకుం దొడవులన్.

పూవుఁగొమ్మల నెలదేంట్లు మూఁగి ఝుమ్ము
ఝుమ్మురంచని రవళించు జోకదోఁపఁ
గాంత మణిబంధయుగమునఁ గాంతిగొల్పు
జిలుఁగు నీలాలగాజులు నులివులొలయ.

నల్లబూసల పేరులో నాణ్యమైన
గిన్నెబొట్టు, కడానివంకీలు, మట్టె,
లంచుకమ్మలు, ముక్కర యందమెసఁగఁ
గలికి నెమ్మేని నిగ్గుల చెలిమి కలిమి.

దైవభక్తిగల్గి దైవాఱు నాసతి
పతియె దైవమంచుఁ బ్రణుతిసల్పుఁ,
దొలసి పూజసేయు దురితకార్యంబులఁ
జిత్తమందుఁ జింతసేయ దెపుడు.

ఇంటికి నమ్మ, భిక్షమని యెవ్వారువచ్చినఁ బొమ్ముపొమ్ము నీ
వంటిరుచాలమంది యని వాదులుసల్పక వడ్లొ, బియ్యమో
నంటకమో తగుంగొలఁది వచ్చినయర్థుల కిచ్చి పంపు వా
ల్గంటి ప్రమోదచిత్తయయి, కల్గినదిద్దియె యంచుఁ జెప్పుచున్.

ఇరుగులనున్న వారి తగు వెయ్యాది యేమనితీర్పనేగదా
పరమపతివ్రతామణి ప్రభాతమునందున గేహకృత్యముల్
సరగునఁదీర్చి రాట్నమును సజ్జసిత్రిప్పుచు వడ్కుచుండు సుం
దర బిసనాళ తంతువు లనంగగు సన్నని నూలుపోఁగులన్.

పరపురుషాస్యముం గనినఁబద్మవిలోచన మోమువాంచుఁ;దాం
దరపనిలేకయున్న నిలుఁ దా విడనాడదు; పోదు మాటికిం
బరగృహ పణ్యవీథులకు; బాదులఁజూచినఁ దల్లిదండ్రులం
గరమనురక్తిఁ గాంచినటుగా మరియాదలు సల్పుఁ బ్రీతిగన్.

పతి చిత్తవృత్తిఁ గనుఁగొని
సతతము నతఁడాజ్ఞయిచ్చు చాడ్పున వ్యతిరే
కతలేక కార్యముల నా
సతి సేయుచునుండు భక్తి సౌజీల్యములన్.

ఈరీతిఁ గొంతకాలము
సైరిక మిథునంబు ముదము సంధిల్లఁగ సం
సారముసేయుచునుండెను
దూరీకృత దురితముగ నధోక్షజుభక్తిన్.

పొలమున కేగియున్న పతి భోజనవేళకు రాకయున్న నా
వెలఁదియు రాట్నమ్మున్ రవళివెట్టఁగ ద్రిప్పుచుఁజూరునందుఁగి
ట్కిలమనిపల్కు పిచ్చుకల క్రీడలుసూచుచునుండ నంతలో
వెలుపలనుండి పిల్లలకు వేగమ మేఁతలు దెచ్చె తల్లియున్.

తల్లినిజూచి పిల్లలు ముదంబునఁ గంధరముల్ నిగుడ్చి సొం
పుల్లసిలంగఁ జంచువుల నొండొరు మీఱఁగఁజాఁపి యొప్పునం
గిల్లని తల్లియున్న దెసఁగ్రిక్కిఱియం, గలవింక మంత న
ల్లల్లన మేఁత వెట్ట నది యంతయుఁగాంచుచునుండెఁగాంతయున్.

ఔరా! సృష్టివిచిత్రమెన్నఁదరమా? యంభోజగర్భుండు సొం
పారం బిట్టుకునైన నిట్టి వలపత్యంతంబుఁ గల్పించి సం
సారాంభోధితరంగ డోలికల నూఁచంగల్గె నీ లోకమున్;
ఈ రీతిన్ విధి సేయకున్న నగునే యెంతైన సంసారముల్.

ఱెక్కలు వచ్చినంతనె తఱిఁగని పాడఱ వీడి నీడ మే
దిక్కున సేకుజంబులనొ తేఁకువ గూండ్లు రచించి తల్లియున్
మక్కువ లేకయుండు కసుమాలపుఁ బిల్లలమీఁదఁ బక్షికీ
మక్కువయున్నదే! యిఁకను మానవులన్వలపుంట దొడ్డయే!

పిట్టలకైనఁ గాని యిటు పిల్లలఁ జూచినయంత నుల్లమం
దెట్టులనుండునో మమత యెవ్వరికైనను జెప్పశక్యమే?
కట్టిడిగాఁడె బ్రహ్మయటు కౌతుకయుక్తులఁ జేసి పక్షులన్
దిట్టతనాన నన్నుఁ గడుదీనత స్రుక్కఁగఁ జేసె నక్కటా!

మును బుడబుక్కవానికిని మోదమునన్ జరిచీరయీయ నా
కనువుగ వెండితాయెతున యంత్రముసంఘటియించి యిచ్చెనా
యనఘుడ; దేమొకాని యటులైనను నొక్కయపత్యమింతకుం
బనవుటెకాని కల్గదుగ! ప్రాగ్భవ దుష్కృత మెంతగాఢమో?

నాసరివారిజాక్షులు మనంబునఁ బ్రేమతురంగలింప నా
శాసుర సన్నిభాత్మజుల జక్కిలిగింతలువెట్టి పాదవి
న్యాసవిలాసముం గనుచు నాననచుంబన మాచరించుచున్
వాసరముల్ తమింగడుప నాకిటు వంజతనంబు చెల్లునే?

పూర్వంబెట్టియఘంబు సల్పితినొ? యేపుణ్యాత్ములన్ సాధులన్
గర్వాంధంబునఁ గష్టవెట్టితినొ? యేకళ్యాణి సత్పుత్రు నే
సర్వాంగంబుఁ గఠోరశస్త్రికలచే స్రగ్గించినానో? ననుం
బర్వెం దద్వృజినావళుల్ కటకటా! వంధ్యాత్వరూపంబునన్.

కలుగునొ కల్గఁడో సుతుఁడు గన్నులకామెతగాఁగ; పాలడాల్
గులికెడు లేఁతబుగ్గలను గూరిమి ముద్దిడు భాగ్యమబ్బదో?
యిల సుతహీనయైన సతి కేమిసుఖంబగు? భోగభాగ్యముల్
దలకొనియున్ వృథాగద సుధాకరహీన నిశా విధంబుగన్.

అని యిటులఁదలపోయుచు దుఃఖాక్రాంతమానసయై.

కలువలజంటనుండి దొనకన్ దిగజాఱెడు కమ్మనీటికా
ల్వలవలె బాష్పపూరములు పైకొని లోలదృగంచలంబులం
దొలఁకి పయోధరాగ్రములతో నెకసక్కెములాడుభంగి, న
ప్పొలతుక వెక్కియేడ్చె నిజపూర్వకృతాఘ నిదాఘతప్తయై.

అంతఁ బొలంబెల్లఁ గలియంగ్రుమ్మరి యుస్సురనుచునా హాలికుండు.

పటు సూర్యాతప సంహతి
నిటలంబున ఘర్మబిందునికరమొలయ, నాఁ
కటితోఁ జని యింటికిఁ బ్ర
స్ఫుట దుఃఖవివర్ణవదన సుదతిని గాంచెన్.

కాంచి, విషాదమొదం దను
ముంచుకొనం బల్లవోష్ఠిముందుకుజని యూ
హించన్నెరక హేతువు
గొంచెము సేపూరకుండి గొఱఁగె నతండున్.

ఇరుగుపొరుగుగఱిత లెవరైన నీతోడఁ
దగవుపెట్టికొనిరొ? తల్లిదండ్రు
లేమితిట్టినారొ? లేమరో! సెప్పుమ
హృదయమందుఁ గుందు టుదుటుదీఱ.

విరిసిన తమ్మిఁ దేఁటిజత వేడ్క మరందములాని యెక్కడై
న రసముగ్రక్కెనో యనఁగ నాతిరొ కన్నులబాష్పపూరముల్
పొరలఁగనేల? కేలుగపోలము నూనఁగనేల? బేలవో?
చిరుతవొ? చెప్పరాదొ? యని చింతదొలంగఁగ భర్త వేడినన్.

విని, విరిబోణి లేచి మృదువీక్షలకాంతి విషాదతప్తమై
కణికలు గట్టెనో యనఁగ గజ్జలసమ్మిళితాశ్రుబిందువుల్
దొనఁక నిజాంగుళిం దొలగద్రోయుచు నిర్మల దంతదీధితుల్
ఘనముగనోష్ఠరాగమును గప్ప వచించె హృదంతకవ్యథన్.

ట్టుల కైన సంతసము పేర్చును బిల్లలఁగూడియుంట; నా
ట్టిడి బ్రహ్మదేలోకొ సుఖంబులు సంపదలిచ్చి యొక్కనిం
ఁట్టినిగల్గఁజేయడు? ప్రపంచము నందిఁక నిట్టిజీవితం
బెట్టులఁబుచ్చనౌను; హృదయేశ్వర, యీశ్వరచిత్త మెట్టిదో!

అనవిని, భర్త యిట్టులను: నంబుజలోచన, యీశ్వరుఁ వృథా
పనవుచు దూఱనేల?; మనపాపము కొండలమీఱ నూరకే
వనరిన నేమిసేయఁగల వారము? పారము ముట్టకుండునే
మనయభిలాష? వృద్ధులమె? మానుముశోకము; బూనుమోరి
మిఁ.

అనియిటు భార్యను హాలికుఁడు
చనవునఁదాగుస్తరించి సంతోషమునఁ
మునుపటివలె సంసారం
బొనరుచుచుండంగ దైవయోగముచేతఁ.

నెలమసలె; చీరచిక్కెను;
బుబుసులపై నిచ్చగలిగెఁ; బొసఁగె గతులయం
దలసత; నెలఁతకు జెక్కుల
వెలిజిగి దలకొనియె; వళులు బెరసెను జద్దనె.

కాంచి, విషాదమొదం దను
ముంచుకొనం బల్లవోష్ఠిముందుకుజని యూ
హించన్నేరక హేతువు
కొంచెము సేప్పూరకుండి గొణఁగె నతండున్.

ఇరుగుపొరుగుగజీత లెవరైన నీతోడఁ
దగవుపెట్టికొనిరో? తల్లిదండ్రు
లేమితిట్టినారొ? లేమరో! సెప్పుమ
హృదయమందుఁ గుందు టుదుటుదీఱ.

విరిసిన తమ్మిఁ దేఁటిజత వేడ్కమరందములాని యెక్కడై
న రసముగ్రక్కెనోయనఁగ నాతిరొ కన్నులబాష్పపూరముల్
పొరలఁగనేల? కేలుగపోలము నూనఁగనేల? జేలవో?
చిరుతవొ? చెప్పరాదొ? యని చింతదొలంగఁగ భర్త వేడినన్.

విని, విరిబోణి లేచి మృదువీక్షులకాంతి విషాదతప్తమై
కణికలు గట్టెనోయనఁగ గజ్జలసమ్మిళితాశ్రుబిందువుల్
వొనఁక నిజాంగుళిం దొలగద్రోయుచు నిర్మల దంతదీధితుల్
ఘనముగనోష్ఠరాగమును గప్ప వచించె హృదంతకవ్యధన్.

పిట్టలకైన సంతసము పేర్చును బిల్లలఁగూడియుంట; నా
కట్టడి బ్రహ్మయేలొకో సుఖంబులు సంపదలిచ్చి యొక్కనిం
బట్టినిగల్గఁజేయడు? ప్రపంచము నందిఁక నిట్టిజీవితం
బెట్టులఁబుచ్చనౌను; హృదయేశ్వర, యీశ్వరచిత్త మెట్టిదో!

అనవిని, భర్తయిట్టులను: నంబుజలోచన, యీశ్వరున్ వృథా
పనవుచు దూఱనేల!; మనపాపము కొండలమీఱ నూరకే
వనరిన నేమిసేయఁగల వారము? పారము ముట్టకుండునే
మనయభిలాష! వృద్ధులమె? మానుముశోకము; బూనుమోరి
మిన్.

అనియిటు భార్యను హాలికుఁడు
చనవునఁదాగుస్తరించి సంతోషమునన్
మునుపటివలె సంసారం
బొనరుచుచుండంగ దైవయోగముచేతన్.

నెలమసలె; చీరచిక్కెను;
బులుసులపై నిచ్చగలిగెఁ; బొసఁగె గతులయం
దలసత; నెలఁతకు జెక్కుల
వెలిజిగి దలకొనియెఁ; వళులు బెరసెను జద్దునై.

చనుమొనలు నల్లవాఱెను;
మినమినవిడి పెదవులొలసె మృత్తికతావిఁ;
దనరెను జిట్టుము లరుచియుఁ;
దనువున శ్రమ హెచ్చెఁ; గాను తరుణికి బలిసెఁ.

ఇటులనాదోటి దుర్భర గర్భాలసయైయుండ నొక్కనాఁడు.

కాలశాస్త్రియుఁ డంధికాకాళి కధిక
భక్తిఁ గడసంజ తగరును బలిగనీయఁ
గ్రొత్తనెత్తుటిధారలు గురిసెననఁగఁ
జేవురించెను దిక్కులు చెలువుమీఱి.

పాఁడి యఱ్ఱులువంచు పైరుజొంపములకు
జాళువాపూఁతలు గీలుకొల్పి,
కన్నెపయ్యెర కల్లఁ గదలచు దోఁగాడు
జలదబాలల కెఱ్ఱ కలప మలది,
కుజకోటరంబులఁ గూర్కెడు పెనుగుడ్ల
గూబల మాంద్యంబుఁ గొల్లగొట్టి,
మెండరాపిళ్ళకు నెరియు క్రొన్ననలకుఁ
బూర్వరాగంబును బొదలఁజేసి,

ఆలమందలఁగదలించి, హాళికులకుఁ
బ పనులు చాలింపఁ గనుసన్నఁబరగఁదెలిపి
భర్తలనుగూడ నుత్కంఠ భామినులకుఁ
గొలిపి, రజనీముఖంబునఁ గొఱలె నినుఁడు.

సాంధ్యరాగంబు వృక్షాగ్రశాఖలందు
నలమికొనినంత వహ్నికీలలుగనెంచి
పక్షులెల్లను గూయుచుఁ బఱచుచుండెఁ
గాలిపోయెను గూళ్ళంచుఁ గడురయమున.

తార లుల్లసిల్లె; జారుల మనములు
కలువలట్లు కాంతి గడలుకొనియెఁ
జక్రవాకకాంత స్వాంతంబుపోలికఁ
దమ్మి మోముమోడ్చె నుమ్మలించి.

అభ్రకేదారమునఁ జంద్రుఁడనెడు గోప
బాలకుం డుడుగణమను పసిని మేపు
చుండు సోయగ మత్తఱినొప్పె; నటులఁ
గాక, చిన్నమఱఁగొంగడి గలుగుటెట్లు?

హంసబాలిక లంబు విహారలీల
నంబరాపగ తరగల నాటలాడఁ,
గంపితంబయి యంభోజకాండరజము
లలమికొనెనన వెన్నెల లలరెనింట.

అంత నాకాంత భర్తకు సన్నమునిడి
చంద్రికామోహనంబైన శర్వరి నటు
పవ్వళింపఁగ మంచము బయటవైచె
నడుగువెట్టుట యామడ యట్లుఁగాఁగ.

పతియు భుజించివచ్చి 'సతి, పందులుదున్నలు గోవయావులున్
సతతము జొన్నచేలఁబడి సర్వమునాశముచేసెనంట; యా
వితమును నేఁటిరాత్రిఁగని వేకువవత్తు'నటన్న భర్త, యా
సతియిటుపల్కె 'నాథ, మదసంధిలెఁగోర్కెయొకండుదెల్పెదన్.

ఊఁచబియ్యముమీఁద నాకూహ వొడమెఁ,
దిరిగివచ్చెడునప్పుడు తెమ్ము జొన్న
కంకు లొకపది' యనిచెప్పఁ గలికి, హాలికుఁ
డట్లనే యని తలయూచి యరిగెనపుడు.

పొలఁతి యొకింతసేపు కనుమోడిచి, స్వప్నమురాఁగ లేచి యీ
కల ఫలమేమొ? మట్టియలు ఘల్లని వీడెను, క్రొత్తచీర నా
తలపయిఁ గప్పినట్లుపడె, దారుణ వహ్నిశిఖాముఖంబునం
బలుపురు దండసంభృతులు బల్మి ననుంబడ ద్రోచి రుగ్రులై.

సారసగంధి యిప్పుగిది స్వప్నవిధంబును జింతచేసి 'యో
సారససంభవాది సురసత్తమవందిత పాదపద్మ, ని
ష్కారణకృపాపరా, పతికి బాధయొకింతయు నెప్పుడేనియుం
గూరకయుండుఁగాత!'మని కూర్మిఁదలంచె రమామనోహరున్

నాటికి స్వప్నసంగతులు మానసవీథిఁగలంచఁగాఁపు సీ
మాటి భయార్తచిత్తయయి మంచము గేహమునందు వైచి, దీ
గూటను దీపమున్నిలిపి కూర్కె నొకించుక, యంత శ్రావ్యమై
పాటిలెఁ గిల్కిలారవము పక్షికులాయములందుఁ బెల్లుగన్.

కొక్కొరోయని కూసెఁ గుక్కుట నికరంబు
రెక్కలు దట్టించి నిక్కినిక్కి,
చెరువునీటికిఁబోవు చేడెల యందెల
ఘుల్ఘుల్లురావము గడలుకొనియెఁ,

బైరుచేలకు నేగు సైరికప్రకరంబు
లొండొరుఁ బిల్చు పెన్నులివు లొప్ప,
గొఱ్ఱెమందలలోన గొల్లల పిల్లన
గ్రోవిసంగీతంబు కొమరుమీఱ,

లేఁగదూడలు పల్పులు లాగికొనుచు
నట్టులెత్తుచుఁ దోఁకలు జిట్టకొట్టి
యంభరావంబు సల్పుచు నాలమందఁ
బాల కఱచుచునుండె నిబ్బరముఁగాఁగ.

కాముకేళుల నిశియెల్లఁ గడపి యొడలు
మఱచి నిదురించు యువతుల మందలింపఁ
జూరుసందులనుండి బంగారుసూదు
లవలె వ్యాపించె నరుణాంశులవము లిండ్ల.

ప్రకృతి చైతన్యభావమువాపినట్టి
సంతమసమును హరియింప సమయమై ద్యుఁ
డలరు పారద సిందూర గుళికనైచె
ననఁగ నుదయించె రవిబింబ మరుణదీప్తి.

పడకలనుండి లేచి చలివాయఁగఁ జీరలుగప్పి, చేతులం
దిడికొని పేఁడచేట్లలను, 'హేం' యని బత్తెనదల్చి నాదియీా
కడియని యె త్తఁబట్టెడుచుఁ గాఁపులపిల్లలు బత్తెతండముల్
పడిఁజను వీథులందు నటువచ్చుచుఁ బోవుచునుండిర త్తఱిన్.

దుర్భరంబగు గర్భంబుతోన నపుడు
కదలఁజాలక కదలుచుఁ గాఁపువెలది
ప్రాఁచిపనులెల్లఁ దీరిచి బత్తెమూడ
వదలి పాల్పిండె గంకణక్వణన మొలయ.

అంత వెడవెడ నొప్పులు గానిపించుటయు, గర్భవేదన
కాఁ దలంచి, నలజారమ్మ తన తల్లినిం బిలువనంప నామెయు
మంత్రసానింబిలిచికొని కూఁతురుంజూడవచ్చె. ఇట్లుండ మా
దిగ యొకండు, తనజొన్నచేనిలోఁ గంకులు విఱిచియుండుటఁ
గన్గొని చేనిప్రక్కన యూలమేపు మాలపిల్లల విచారించి, వెం
కటరెడ్డి గోసెనని తెలిసికొని, యిజారదారుఁడును నలజారమ్మ
తండ్రియునగు పెంచలరెడ్డిఁజేరి యిట్లని విన్నవించుకొనియె:

ఎన్నఁడెఱుఁగని మీయల్లుఁడేమొ కాని
నిన్నప్రొద్దునవచ్చి మా జొన్నమడికిఁ,
బెద్దకంకులు బుట్టెడు విఱిచెనంట!
కంచెయే చేనుమేసినఁ గలదెదిక్కు?

పిల్లలు పెండ్లము నేనును
నిల్లనకయు వాకిలనక నేఁగి మడులలోఁ
బెల్లుగఁ గష్టముచేసియుఁ
జెల్లించఁగలేము శిస్తు, జేజే, సామీ.

మీరే తల్లులుదండ్రులు
మీరే బంధుగులు మాకు, మీసలవస మా
వారలం పిల్లాపిసుగులు
గారాబముతోడఁ బ్రతుకఁగలిగితిమయ్యా.

మీరు పెంచిన మొలకను మీరె గోట
బ్రక్కలించిన మాకేది దిక్కు తండ్రి?
కడుపులోపలి యంబలి గదలకుండఁ
సాఁకుచుండిరి మీతాత సాలినుండి.

పెంచలరెడ్డిమ, దణ్ణము,
కొంచెము మనసుంచి మాదుగోడు డుప్రుమి; మీ
పంచల నుండుముగద; ర
క్షించినఁ గష్టంబులిడినఁ గీర్తిమీఁదే.

ఇవ్విధి జాలిపుట్ట వచియించిన మాదిగవానిఁ జూచి యీ సన్వాడి యల్లునింబిలిచి చక్కవిచారణచేసి, యింక నీ కెవ్విధమైన కష్టము రహింపకయుండెడు నట్లొనర్తు, నీ వివ్వగ మాని పొమ్ము, మడికేగుమ యన్న వినమ్రశీర్షుఁడై.

దండము దేవరా, సలవదాతలు కాఁపులు; బుద్ధి బుద్ధి; మీ
యండలఁ గాక మాకడుపు టంగద దీరునె? గోవయాల రా
కుండగఁ జేయుమయ్య, యవియుక్కనఁ గంకులు మేసిపోవు;నా
దండుగనోర్వలేము; దయదప్పక మమ్ములఁ జూడురెడ్డిమా.

ఇటుల శ్వపచుండు వచియించి యేఁగినంత
శోకసంతప్తచిత్తుఁడై స్రుక్కి రెడ్డి
గోడమోపునఁ గూర్చుండి కొంతసేపు
మనమునం దిట్లు తలపోసె మాన్యుఁడగుట:

మాలమాదిగవారల మందమతులఁ
గష్టపెట్టిన మనకేమి గలుగు సుఖము?
సర్వజనులను బాలించు జగదధీశుఁ
డరయుచుండఁడె సకలాంతరాత్మ యగుచు.

ఇప్పుడైనను రేపైన నెప్పుడైన
ననుభవింపక తీరునే యఖిలకర్మ
ఫలము? లటుగాన జనులకు భద్రమగును
న్యాయ్య మార్గంబుఁ దప్పక నడచుకొనుట.

సుతుఁడైనను హితుఁడైనను
సతియైనను నల్లుఁడైన సదముల ధర్మ
వ్యతిరేకత వర్తించిన
మతిమంతులు వారి పొత్తుమానుదురు ధరన్.

పెంచెలరెడ్డి యల్లుఁడట! పెంపఱి మాదిగ జొన్నచేనిలోఁ
గొంచెపు బుద్ధిఁగంకులను గోసినవాఁడఁట! యంచు నూరివా
రెంచరె? దుర్యశంబు సిపు డెవ్విధిఁ బోకడవెట్టనౌను; నే
మంచితనంబుఁబూన నిఁక మానముదక్కునె? కీర్తినిల్చునే?

అల్లుఁడటంచు నాతఁడు దయామతి మన్ననచేసెఁ, గాక తాఁ
బెల్లుగశిక్షసేయఁడె? విభేదము లెంతురె యోగ్యులంచు న
న్నల్లరుఁ దూలనాడరె? యహీనయశంబెటు వీడనౌను? నా
తల్లివిధంబులన్ విధిగ నేర్పడె నాతని శిక్షసేయఁగన్.

నలజారమ్మను గర్భిణిఁ
దలపోసిన నామనంబు తద్దయునిరౌ;
తెలుపక పతికృత్యము నే
నలఘా యిమ్మందు ధర్మసందేహమునన్,

అనియిటు లేవఁబోవు సమయంబున బల్లైతమొత్తు చేరవ
చ్చి నగుమొగంబునంబలికె చిన్నినిసుంగు జనించె నిప్పుకూఁ
తునకు నటంచు; నంత నెదఁ దోరము సంతసముప్పతిల్ల వే
చని పురిటింటిలోఁ గనియెఁ జక్కని పాపను బొత్తిగుడ్డలన్.

నలజారమ్మయుఁ దండ్రి, గాంచి మది నానందమ్ము దైవాఱ వె
న్నెలఁగ్రొన్నిగ్గులుకన్నుఁదమ్ములలరన్వీక్షించి యోతండ్రి యా
జలజాతాక్షు కృపావిశేషమున మత్సర్వాఘములూలి ము
ద్దులకందొక్కటిగల్గెఁ గాంచుమిటు సంతోషంబు దీపింపగన్.

అని పితచేతులన్ శిశువునాన్చిన గాంచి వచించునాతఁడో
తనయ స్వబాంధువర్గము ముదంబును బొందగఁ గందునోర్తు నా
వనజభవుండొసంగె; మునుభక్తి నొనర్చిన నోములిచ్చెడం
దనుగ్రహించి కూతురుగ ధాత్రిజనించెనుగాక యన్యమే?

అనవిని నలజారమ్మయు
దనయను మంచమున బెట్టి తాను బరుండెన్;
జనకుండిట్లనె, మొగముం
గననీయక లోనివెతలు గనరానియటుల్.

నామది నొక్క సాదియము నాటెను; బాటిగ దానిబుచ్చ స
త్యామల నీతివాక్యముల నమ్మ, వచింపుమ యుత్తరంబుగన్;
ధీమహితుండయేని యొకతీరున జిత్తము తత్తరింపఁ దా
నేమియుఁ జేయఁజాలఁడు, మఱెవ్వరు యోచన సెప్పనంతకన్

చౌర్యము నీచకృత్యమని, శాస్త్రవిరుద్ధమటంచు చెప్పంగియున్
దుర్యశమొప్ప సల్పు నతిదుష్టున కెమ్మెయి శిక్షసేయఁగా
నార్యులకు న్మదంబగును న్యాయము సెప్ప; మిజారుదారు దు
ష్కార్యనియుక్త చిత్తులను గాఱియ వెట్టగ వీడవచ్చునే?

అని జనకుండువల్క, వినయంబునc బుత్రి వచించు నాయనా,
మనము తురుష్క భూపతుల మాటలతిక్రమణంబు సేయcగాc
జనదు; తదీయధర్మములె శాస్త్రములట్లు దలంచి శిక్షలం
బొనరుప శ్రేయమౌను; దలపోయుము వేఱువిధంబుగల్గినన్.

యవనుల న్యాయముం దలcప నారటగూరును జిత్తమందుc బ్రే
మవిలసనంబు శూన్య; మొకమానిసిచౌర్యమునల్పc గొత్తయే
దవిలిన శిక్షయంచుc బ్రథితంబుగc జాటును; పూర్వభూభుజుల్
సవురుగ నిట్టిశాసనముల న్రచియించిరె క్రూరచిత్తులై ?

అని యీరీతిగc బల్కెడు
తనయను దిలకించి తండ్రి ధర్మంబునకుం
దనవార లూరివారని
చనునే భేదంబు? నొడువు సత్యంబనcగన్.

సరసిజబాంధవుండు కరజాలము లోకమునందు భేదముం
బొరయక సర్వవస్తువులc బూర్ణముగాc బ్రసరింపcజేయు న
ప్పురుసున న్యాయదాత తమవా రితరవారను భేదబుద్ధి యెం
దరయక ధర్మరక్షణ నయంబుగc జేయcదొలంగు నిందయున్.

మును రక్షోహృతయైన సీతను సతీమోహంబునన్ రామచం
ద్రనరేంద్రుండు గ్రహించెనంచు బలు నిందల్వల్కఁ బౌరుల్ధరా
జను గాంతారనివాసినిన్ సలుపఁ జే శంకింప కారాముఁడున్;
మనవారల్పెఱవారలంచు సుజనుల్ న్యాయంబువోఁ జూతురే?

మును గౌరవ్యులు ద్రౌపదిం గినుకమై భూపాలసంఘంబు మూఁ
గిన పేరోలగమందుఁ జీరలొలువం గీడ్పాటు వీక్షించుచున్
ఘనులా పాండవులుండరే కనలియున్ న్యాయైకబద్ధాత్ములై,
జనకా, కూడవు పక్షపాతవిధముల్ సత్యంబుఁ బాలించుచో.

అని తనుజాత వల్క విని యాఁకటదోరముఁగూరఁ గన్నులం
జినుకఁగ బాష్పతోయములు చెప్పెడిదేమియులేక దీనతన్.
జనకుఁడు వెచ్చనూర్పుచు వనారిలుచుండఁగఁ జూచికూఁతు రీ
వనటకు హేతువేమి యని వందురుతండ్రిని బ్రశ్నచేయఁగన్.

అక్కట! యిట్టివార్త నెటులాడుదు? నాడకపోవరాదు; నే
నక్కటికంబుమాని యెటులాత్మజభర్తను జంపనేర్తు; నం
చొక్కెడఁ గూఁతుఁజూచు; మఱియొక్కెడ మోమునువాంచు
లేఁచుఁగై
పెక్కనవానిపోల్కి నటులేఁగును వచ్చును, నేప్పుఁబెల్లుగన్.

తనయా, యంచను, నేమియున్న వినుమాధర్మంబనుచు, ఏమినా నిను నెవ్వారలు పిల్చిరంచుఁ గినియున్, నీవేగదాయన్న ఏమనుఁ; దంఁడ్రీ, యిదియేమి వెఱ్ఱియనఁగా హాయంచునవ్వాంగడున్ ఘనశోకావిలచిత్తుఁడై శిరము వీఁకందాకుఁ బెన్భిత్తికిన్.

మాటికి జొన్నకంకులన, మాదిగవాఁడనఁ గొత్తవేఁత ము మ్మాటికిఁ దప్పునేయన, క్షమాపణలేదన, నౌను గాదనం, బాటిలె దుఃఖమొట్లు విడఁబాటుగ నంచనఁ దండ్రి, భీతి న వ్వాటలగంధి డెందము గభాలన గంటకితాంగవల్లియై.

నలజారమ్మ తండ్రిని బరికించి నాయనా, మాదిగవాఁ డెవఁడు! జొన్నకంకు లెక్కడివి?. కొత్తవేఁత యేమి? యని ప్రశ్నించుచుండు నంత, వెంకటరెడ్డియు జొన్నకంకులు దుప్పటి యందుఁగట్టి భుజముపై వైచికొని యిలుసేరి, భార్య ప్రసవించుటవిని సంతోషించుచుఁ బురిటింటిలోనికి వచ్చె.

వచ్చినభర్తమూఁపుపయిఁ బట్టుగ మూఁటెడు కంకులుంట నీ తెచ్చిన కంకులెచ్చటివి? తెచ్చితివో మన చేనినుండి, లే కెచ్చటనుండి తెచ్చితివి? యేమనఁదొయ్యలి, వెల్లబోయి రా పచ్చు పడంగఁజిత్తమున నచ్చటఁ గంకులువోసి భర్తయున్.

జొన్నపాడు సేయు దున్నలఁ బందులఁ
దోలితోలి కొంతసోలి, రాత్రి
నిదురవోయి లేచి నిదురమత్తున మూఁడి
గ చినవాని చేని కంచెదాటి.

నేనటు కంకులు గోయుఁగ
మానసమునఁ దట్టినదియు మూఁడిగ చేనం
చోనలినాక్షిరో, యంతట
మానితిఁ గంకులను విఱువ; మడిపీడి వెసఁగె.

వచ్చితి; నని చెప్పుచు నేఁ
దెచ్చిన కంకులను జూడు తెల్లగ ముత్యా
లచ్చొత్తినట్లు సొంపగు;
గిచ్చినఁ బాల్గారుననుచుఁ గెలన నిలువఁగఁగె.

అంతఁ బెంచలరెడ్డి యిట్లనియె:

గొప్పవారికైనఁ జొప్పడుఁ బొరపాటు
ఇదియె తప్పుగాఁగ నెంచఁదగదు;
బుద్ధిదెలిసి యెవఁడు పొనరుచుఁ జౌర్యంబు
నట్టివాఁడ శిక్షకర్హుఁ డిలను.

అని జనకుండు వల్కె సుతన్యాయపురీతి వచించు దండ్రి. నీ
వనుగుడికార మెంతయునయంబె? యశంబె? వెలుంగునిప్పుకల్
గనకయుత్రొక్కినం బదము గాలకయుండునె? ధర్మమార్గముల్
మనమెతొలంగినం బరులు మాన్యత జూతురె? నిందదప్పునే?

ఇటుల బల్కుచు నలజారమ్మ, భర్తను విలోకించి,

విను హృదయేశ, నాపలుకు వీరుల వంశమునందు బుట్టియా
దినమున నిట్టి దుర్యశముదెచ్చిన యల్లుని శిక్షసేయకే
తనయనుజూచి యేమొ నిజధర్మము పెంచలరెడ్డి దప్పినం
చను నపకీర్తిరాని విధి యారసి యట్లుచరింపబెంపగున్.

సతము శరీరమంచు బెలుచం దలపోయుటె కాని, వృంత సం
చ్యుతకుసుమంబురీతి నెటనో యొకచోటను, నేడొరేపొ, యె
వ్వితముననైన నేలబడు; విశ్వమునందు యశంబె నిత్యమై
పతి విలసిల్లు దిఙ్ముఖవిభాసితమై సుజనప్రపూజ్యమై.

నలజారమ్మయు నిట్లని
తళుకుల కడగంటి చూపు తనపతి గప్పం
దిలకింప, భర్త యిట్లనె
బాలతీ నిన్నెటుల వీడిపో గలనొంటిన్?

శారికమిథునం బటువలెఁ
గూరిమి నివసింపఁజేసి క్రూరత నిపుడా
వారిజసంభవుఁ డేలొకో
దారుణ విరహంబుఁగూర్చెఁ దలఁచెను గట్టా!

అని దీనగద్గదోక్తులు
మొనయఁగ వచియించు భర్త మొగముం గని, యో
మని యెదు నాథా, నీసతి
నిను వీడునె స్వర్గమందు నిరయంబుననేఁ?

అన విని, కన్నీరొలయఁగ
గొనబగు పసిపాప ముద్దుగొని పతిమోఁగెన్
మనమున శ్రీహరిఁ దలఁచుచు
ననవుగ బాలెంత స్నానమాడి పసపునన్.

జాళువా బంగారు డాలుడీలఁగఁజాలు
హారిద్రచేలంబు నంతఁగట్టి;
పసపునిగ్గులు దేరు ఫాలభాగంబున
సిందూర తిలకంబు పొందుపఱచి;

కన్నుఁగల్వలుకొంత వన్నెమీఱఁగఁగ్రొత్త
కాటుక రేఖలు నీటుపఱచి,
గుబగుబ నెత్తావి గుల్కెడు జవ్వాది
కలపంబు బాహులఁ గలయనలఁది;

సన్నజాజులు మల్లెల సరులుకీలు
గంటునకుఁ జుట్టి వాల్గంటి కరుణమెఱయఁ
బేర్చుఁడిప్పుడు గుండము భీతిలేక
యనఁగఁ, దండ్రియుఁ గడుభక్తి నట్లుచేసె.

దురవస్థ
అల్లుఁడు దుర్మరణంబు సెందెనని విలపించి పెంచలరెడ్డి భార్య, పుత్రిగూడ గుండంబునంబడ నుద్యమించెనని తెలిసి.

కన్నీరుమున్నీరు గాఁగ నేడ్చుచువచ్చి
సుతనుగౌఁగిటఁ జేర్చి వెతలఁబడుచుఁ,
గూఁతురా, మమ్మిట్లు గుందించి నీవేల
గుండాన దూకంగ? గుణమె చెపుమ,

కూఁతురై నను నీవె కొడుకైన నీవె, మా
 కెవ్వరున్నారిఁక నిజ్జగమునఁ
గాటికిఁగాల్సాచు కాలంబున౯ మమ్ము
 దుఃఖాన ముంపంగఁ దొడరితఁటవె?

నన్నుఁగన్నతల్లి, నామాట వినవమ్మ,
కన్నకడుపు చిచ్చు కలఁచిపోవ
ధర్మమగునె? యంచుఁ దల్లి యెలుఁగురాయఁ
బలికి, చెక్కునిమురఁ బడఁతి యనియె:

నాకొఱకుఁగాదె నాపతి
వీఁకను ప్రాణంబు విడిచి విశ్వమునందు
బ్రాకట యశమును బొందెను;
నాకును నట్టిదియసూవె న్యాయముతల్లీ.

నావుడు బంధుజాలము వసారిలె, 'మాభవనంబు లమ్మరో
పావనమౌను ద్వల్లలిత పాదసరోజ పరాగసంపద౯
బావని, రమ్మ'టంచును సునాసిను లర్మిలివేడ, నామె ప్రే
మావృతచిత్తయై కదిలె నందఱి బందుగులిండ్లకు౯ వెస౯.

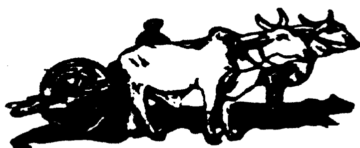
బందుగులఁ జెలిమికత్తెల
నందఱఁ గౌఁగిటను జేర్చి యాదరమున వా
రందందు నిచ్చు కానుక
లందుచుఁ జనుదెంచి చంచలాంగియు భక్తిన్.

తల్లిదండ్రులకున్ మ్రొక్కి యుల్లమందు
దేవదేవుని జింతించి దీప్తిఁ జెలఁగి,
మందహాసము సెలవులఁ గ్రందుకొనఁగ
నగ్నిగర్భంబు సొచ్చె నయ్యతివమిన్న.

సాంధ్యరాగచ్ఛటా సంఛాదితాస్తాద్రి
కటకసంచర దభ్రఖండ మనఁగ,
జలజరాగ పరాగ కలితోర్మి మాలికా
డోలికా చంచ న్మరాళమనఁగఁ,
బల్లవితాశోక పాదపాశ్రయ నవ
ప్రసవభారానత వల్లియనఁగ,
గైరికసింధూర కలితపూర్వాచల
పీఠస్థ పూర్ణేందు బింబమనఁగ,

సతి రహించెను గుండానఁ జటులవహ్ని
శిఖలు నల్గడ వ్యాపించి చిటపటోగ్ర
శబ్దభీమంబులై ధూమచయముగ్రక్కఁ,
బ్రేక్షకావళిగుండెలు పెటిలిపోవ.

పంచభూతాత్మకంబైన పడఁతి మేను
ప్రకృతి లీనమై పూతమై పరిఢవిల్లె,
మిగిలియుండెను సత్కీర్తి పగిది సాధ్వి
యాత్మసర్వంబు తానమై యతిశయిల్లె.

Printed at the Aruna Press, Nellore.

కవికోకిల పబ్లికేషన్స్

150, కాపువీధి : : నెల్లూరు.

మా ప్రచురణలు ముఖ్యమయిన పుస్తక విక్రేతల వద్ద దొరకును.
ఒకవేళ దొరకనిచో మాకు వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

కవికోకిల దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారి పుస్తకాలు.

★

1.	ఖండకావ్య సంపుటి	...	3—0—0
2.	నాటకసంపుటి	...	2—8—0
3.	పలితకేశము...కావ్యము	...	1—0—0
4.	కృషీవలుడు ... ,,	...	1—0—0
5.	జలదాంగన ... ,,	...	0—9—0
6.	నలజారమ్మ ... ,,	...	0—10—0
7.	అశ్రుమాల ... (నారపరెడ్డి)	...	1—0—0
8.	కానుక ... (కవిమిత్రులు)	.	0—4—0

Kavi Kokila Publications — [illegible] By D[illegible]